

Nr 1 2013

Åarjelsaemien gærhkoepiaerie
Sørsamisk kirkeblad
Sydsamiskt kyrkoblád

**Samiskt resurscentrum
under uppbyggnad** Sid 7

Åtte årstider får pris Side 10

Guktie maanide guedtedh
Bielle 15

Årets store begivenhet nærmer seg

– Vi håper at nærmere 1000 deltakere fra Norge, Sverige, Finland og Russland samles under Samiske kirkedager 9.-11. august i Mo i Rana. Kirkedagene har overskriften "Hellig jord! Hellig Ord". Båndet til skaperverket går hånd i hånd med respekten for Skaperen, sier leder i Samisk kirkeråd, Anne Dalheim.

Samiske kirkedager arrangeres i sommer for tredje gang, – og for første gang i Norge og et sørsamisk område. Arrangementet samler samisk kirkeliv fra hele Nordkalotten. Sentrale stikkord er klimaendringer, urfolks naturspiritualitet og Bibelens budskap om skaperverket.

ÅPNER MED FNs URFOLKSDAG
På åpningsdagen 9. august markeres FNs internasjonale urfolksdag.

– Det har preget vårt valg av profil på kirkedagene. Hovedtemaet "Hellig jord! Hellig Ord" tar utgangspunkt i bibelordet "Ta dine sko av deg! For det stedet du står på er hellig jord." (2. Mos. 3,5), og gir samtidig gjenklang i urfolkstradisjoners forhold til naturen, sier Dalheim.

Hun tror åpningsdagen vil bli den største markeringen av FNs urfolksdag i hele Sápmi.

Kirkedagene starter med fellesgudstjeneste i stor-lavvuen som rommer nærmere 800 mennesker. Deretter kommer hovedseminar med tidligere leder for FNs permanente forum for urfolk, Ole Henrik Magga (Sápmi/Norge), Grønlands biskop Sofie Petersen (inuitt), og Alaska-indianer Norma Kassi.

Programkomiteens leder Anne Dalheim (Samisk kirkeråd) og nestleder Sylvia Sparrock (Samiska rådet i Svenska kyrkan) ser fram til Samiske kirkedager i begynnelsen av august. Det er nå snart 2 år siden første møtet i Programkomiteen.

Temaet er "For stedet du står på er hellig jord! Urfolk, klima og naturspiritualitet."

TRE ÅRS PLANLEGGING

– Vi har planlagt dette i snart tre år, og er veldig stolte av programmet og stedet vi kan invitere til, sier Samisk kirkeråds leder Anne Dalheim.

Samisk kirkeråd i Den norske kirke er hovedarrangør, og Dalheim er leder for programko-

Konfirmanter på vei inn til større-låavtege under Samiske kirkedager i Jokkmokk. Det vil bli en egen ungdomsleir under Samiske kirkedager i Mo i Rana.

miteen der Samiska rådet i Svenska kyrkan, Uleåborgs stift (Finland) og Samarbeidsrådet for kristne kirker i Barentsregionen er medarrangører.

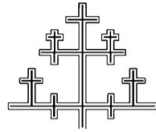
URFREMFORING

Den sørsamiske musikeren Frode Fjellheim sørger for et kunstnerisk høydepunkt på åpningsdagen med urfremføring av bestillingsverket "Hellig jord! Hellig Ord".

– Vi oppfordrer enkeltpersoner og menigheter til å begynne planleggingen av tur til Mo i Rana i august, sier Dalheim. Vi kan tilby et rikholdig og spennende program for alle aldersgrupper, forteller hun.

Påmelding til Samiske kirkedager 2013 starter 1. mars.

Kilde:
www.samiskekirkedager.no

Program

Gudstjenester og kveldsbønn

Fredag 9. august: 09.00 åpningsgudstjeneste i *storre-låavtege*

Søndag 11. august: 11.30-13.00 avslutningsgudstjeneste i *storre-låavtege*. I tillegg blir det morgengudstjeneste lørdag og kveldsgudstjeneste fredag og lørdag.

Hovedseminarer

Fredag 9. august: 11.00-12.30 "For stedet du står på er hellig jord!" *Urfolk, klima og naturspiritualitet*. Panel med inuitt og biskop Sofie Petersen (Grønland), kwitich'in indianer Norma Kassi (Alaska) og tidligere sametingspresident og leder for FN's Permanente forum for urfolk Ole Henrik Magga. Lørdag 10. august: 10.30-12.00 *Hellig Ord om hellig jord. Naturen i våre kristendomstradisjoner*. Prest i sørsamisk område Bierna Bientie.

Barne- og ungdomsprogram

Eget program for barn og ungdom. Se www.samiskekirkedager.no for mer informasjon.

Badeland

Badelandet i Mo sentrum er et populært familietilbud. Rimelig tilgang for de som betaler festivalpass.

Konsserter

Fredag 9. august: 20.00 Frode Fjellheim urfremfører bestillingsverket *Hellig jord! Hellig Ord*.

Teater

Lørdag 10. august: 16.00-17.30 Elsa Laula, Åarjelhsaemien Teatere/Sydsamisk teater og Cecilia Persson.

Filmer

Fredag 9. og lørdag 10. august: 23.00. Se www.samiskekirkedager.no

Fotballturnering

Lørdag 10. august kl 14.30-17.30 arrangeres fotballturnering på hovedbanen i Mo i Rana (kunstgress). Det er plass for 8 lag, og sitteplass under tak for 1000! Det spilles med 7-mannslag og blandet lag kvinner/menn (minst 2 kvinner på hvert lag). Lag meldes på festivalkontoret i løpet av fredag 9. august.

Kunstutstillinger

To utstillingslokaler er avsatt til kunstutstillinger under Samiske kirkedager. Hans Ragnar Mathisen er invitert særskilt til å ha en separatutstilling. Det største utstillingslokalet er avsatt til andre samiske kunstnere som ønsker å utstille sin kunst. De som kan tenke seg å stille ut, se www.samiskekirkedager.no

Marked

Det legges til rette for et kvalitetsmarked preget av samisk duodji og kunst, samiske matprodukter og samiske markedstradisjoner. Dersom du er en potensiell utstillende, ønsker vi svært gjerne å komme i kontakt med deg.

Ekskursjoner

Se www.samiskekirkedager.no for mer informasjon.

Skal alle mulige og umulige tekster oversettes til samisk?

Først må jeg si hvor glad jeg er over alt som har skjedd siden den gangen jeg startet på mitt teologi-studium i begynnelsen av 1970-tallet. Hvor mange fikk lønn for å arbeide med sørsamisk den gangen? Det var professor i samisk ved universitetet i Oslo, Knut Bergsland og Ella Holm Bull som hadde startet opp arbeidet for å få på beina undervisning i sørsamisk ved *Åarjel saemiej skwle* i Snåsa. Begge disse to hadde mange oppgaver og kunne ikke bruke hele arbeidsdagen på sørsamisk språk. Etter hvert startet Anna Jacobsen opp med samiskundervisning ved Sameskolen i Hattfjelldal og Sakka Nejne for eksempel, på svensk side. De som skulle undervise hadde fått to bøker til hjelp: Sørsamisk grammatikk og *Lohkede Saemien*, en samling av tekster på sørsamisk. Det fulgte med en liten ordbok. Men snøballen hadde begynt å rulle.

Hvordan er det i dag? Vi har samisk-norsk og norsk-samisk ordbok, en helt ny grammatikk og massevis av lærebøker for de yngste elevene. Og hvor mange språkarbeidere på heltid har vi i Norge og Sverige? Jeg har ingen oversikt. Men mange er det. Aldri har så mange fått samiskundervisning i grunnskole og videregående som i dag. Aldri har så mange studert sørsamisk på høyskolenivå som i dag. Det trengs mange lærere for å kunne gi all denne

undervisningen. Og så har vi språksentrene både i Sverige og i Norge.

Det er all grunn til glede - især når man sammenligner situasjonen på 1970-tallet og i dag når det gjelder lønnede språkarbeidere. Det er mer optimisme og pågangsmot enn noen gang.

Men det er også grunn til å stoppe opp litt og spørre: vil vi at det skal brukes så mange arbeidstimer på oversettelse av svenske og norske tekster? For bordet fanger. Er utgangspunktet svensk eller norsk, er det stor fare for at resultatet blir

”Ille blir det når byråkratiske dokumenter oversettes.”

preget av svensk eller norsk språk og tenking.

Helt ille blir det når byråkratiske dokumenter skal oversettes. Av og til er disse tekstene så tunge og vanskelige at det er tungt å forstå hva som står der om man enn kan svensk eller norsk ganske bra. Når jeg kommer over slike tilfeller, tenker jeg: stakkars oversetter som må sitte alene med slike tekster. Han eller hun

skulle ha hatt en oversettergruppe i lag med seg. Da ser jeg for meg arbeidet med oversettelse av bibeltekster. Der sitter vi seks personer og har som overskrift for arbeidet: hva ville våre besteforeldre ha sagt dersom de skulle formidle det teksten vil ha sagt. Og ofte spør vi: vil de gamle forstå dette når de hører teksten lest?

Av og til tenker jeg: kanskje vi ikke skal arbeide med akkurat denne teksten. Den er for vanskelig. Den har for mange og tunge teologiske begreper som er vanskelig å forstå på norsk og svensk også.

Vi må kunne si til de som kommer med tekster som skal oversettes: får jeg lov til å gjenfortelle innholdet på min måte det du har skrevet på din måte? Nå skal jeg arbeide som en journalist og finne ut hva saken dreier seg om, og så formidle det til folk på en lettfattelig og enkel måte. Og hvis det ikke går, så kommer jeg tilbake med teksten og sier at dette vil jeg ikke bruke tid og energi på.

Skal det brukes så mye tid og ressurser på å utvikle et sørsamisk kanselispråk? For det er det som i beste fall skjer når byråkratiske tekster oversettes. Slik språksituasjonen er, så er det hverdagspråket som må få første prioritet. Det er fortellingen vi behøver.

BIERNA LEINE BIENTIE

Efterlysning!

Du församling / menighet som kämpar tillsammans med samerna mot rennäringsstörande gruvexploatering och vindkraftsutbyggnader, som ser det som självklart att i något sammanhang använda samiska i alla gudstjänster (även om det inte är

några, kända, samer närvarande), som tillsammans med samiska organisationer och myndigheter arbetar mot diskrimineringen av samerna, som är lyhörd för den samiska kulturens och traditionens rikedom och som är övertygad om att den berikar

församlingen / menigheten – hör av dig till Daerpies Dierie! Vi lovar följa upp alla kontakter.

URBAN ENGVALL

Samiska vinjetter i Daerpies Dierie

Orre saernieh: Nyheter
Gieres almetjh!: Kära läsare!
Noere almetjh: Barn, ungdom
Guvvie: Porträtt
Doen j'ih daan bijre: Lite av varje

Guktie ussjedem: Hur jag tänker
Åssjalommesh: Tankar, andakt
Gie j'ih gusnie årroeminie: Vem och var
Kultuvre: Kultur

Första sidan:

Ellinor Bransfjell, elev ved Brekken skole, feiret Samefolkets dag sammen med hele skolen. På programmet stod også flaggheising.
Foto: Meerke Krihke Leine Bientie

En helt vanlig dag i januari

Ja, så kan man kanskje säga när Mittådalens sameby har samlat renhjorden för slakt och skiljning vid Synnerkölen, eller Råndalsvägen som det kallas i

folkmun. Under några dagar arbetades det intensivt med att skilja ut de olika gruppernas renar.

– Årets skiljning var kall, och

i stort sett så gick det mycket bra, säger Magnus Rehnfeldt som är samebyns arbetsledare.

Grupperna har nu flyttat dit renarna ska vara under den fort-

satta vintern tills de börjar sin vandring upp mot vårlandet.

ELISABETH ANDERSSON

FOTO: ANAMARIA FJÄLLGREN

Alla som kan är med i arbetet. Barnen tar ledigt från skolan, och de är jätteduktiga när de hämtar in hoparna i silen. De hjälper också till att dra till de olika gruppernas skiljningsfällor. Här är det Tova Tomasson och Nella-Stina Fjellgren som samarbetar.

FOTO: ANAMARIA FJÄLLGREN

Det är inte bara hårt arbete som gäller, det finns chans att träffa kompisar från grannsamebyarna också. Här är det Emil Renberg, Ruvhten sijte, och Nejla Sparrokk, Tässåsen, som har glatt återseende.

Samisk kirkeråd mot oljeutvinning i Canada

Saemien gærhkoeraerie / Samisk kirkeråd engasjerer seg når urfolks rettigheter krenkes når olje skal utvinnes av tjæresand i Canada.

– Hvorfor et kirkelig engasjement i urfolks- og miljøsaker og i norske selskapers virksomhet i utlandet?, spør Tore Johnsen, generalsekretær i Samisk kirkeråd. Han stilte spørsmålet på et åpent møte i Oslo 13. desember 2012 om tjæresandindustrien i Canada. – Samme spørsmål stilte olje- og energiminister Ola Borten Moe i et innlegg i Aftenbladet 16. mai. Der gikk ministeren hardt ut mot kirkens sterke stemme i debatten, fortsetter Johnsen.

For Johnsen er kirkens enga-

sment selvsagt. Tro grunnlaget forplikter til å engasjere seg når skaperverket og menneskerettighetene trues. I april 2012 vedtok Kirkemøtet å stille seg bak kravet om at Statoil må trekke seg ut av tjæresandindustrien i Canada, på grunn av negative konsekvenser for folk og miljø.

GÆRHKOERAERIE PÅDRIVER

Det var Samisk kirkeråd som kjempet fram forslaget. Johnsen sier at dette også dreier seg om solidaritet mellom urfolk. Han har selv vært i Canada og møtt urfolksrepresentanter som uttrykker sterk bekymring over situasjonen.

Beaver Lake Cree Nation er en av de berørte urfolksgrup-

pene i området. De har nå saksøkt canadiske myndigheter for brudd på rettigheter til blant annet jakt og fiske som ble grunnlovsfestet i 1876.

Tore Johnsen mener det er viktig å utøve press også mot norske myndigheter.

– Det går rykter om at canadiske myndighetene mener virksomheten kan legitimeres siden Statoil anses å være et av de mest etiske oljeselskapene i verden. Hvis Statoil trekker seg ut, gis det et viktig signal som kan få videre effekt, avslutter Tore, generalsekretæren i Saemien Gærhkoeraerie.

TEKST OG FOTO:
EVA FJELLHEIM

Tore Johnsen redegjør hvorfor Saemien gærhkoeraerie må engasjere seg når andre urfolks rettigheter krenkes.

FOTO: URBAN ENGVALL

Mjuka former och glada färger – det är den spontana tanken när man får syn på Karolina Lundins slöjdalster i tenntråd och andra material. Hon och dottern Angelina kommer från Skorped. De hade en viktig plats när Orrestaare maarhna slog upp sina dörrar.

Lyckad samisk vecka i Orrestaare

FOTO: URBAN ENGVALL

Barbro Edlund (till vänster) och Birgitta Ricklund bjöd på lieme (renbuljong) med gaahkoe (bröd) – och kaffe med kaffeost förstås – i tältkåtan vid Orrestaare maarhna. Birgitta är ordförande i arrangerande Orrestaare Saemien Sibrie.

FOTO: URBAN ENGVALL

Sven-Åke Risfjell från Vilhelmina, en känd profil när det gäller Duedtie, högkvalitativ sameslöjd, en av flera skickliga hantverkare vid den marknadsdag som avslutade årets samiska vecka i Örnsköldsvik.

Viktigt testa handboken!

FOTO: URBAN ENGVALL

– Era synpunkter är jätteviktiga! Det sa prästen Anna Stenund, Härnösands stifts ”kyrko-handboksexpert” när hon nyligen mötte stiftets flerspråkiga handläggare.

En annan stark uppmaning från Anna till stiftets handläggare för tecken-, finsk- och samiskspråkigt arbete var: Plocka in de språk ni företräder i vanliga (svenskspråkiga) gudstjänster och kyrkliga handlingar! Arbeta för att flera språk får höras i alla vanliga gudstjänster!

I Härnösands stift kommer de flerspråkiga medarbetarna – Gabrielle Jacobsson i det samiska, Minna Lehto och Reijo Oivaeus i det finska, Akar Holmgren och Johan Selin i det teckenspråkiga – att satsa ordentligt på att testa den nya kyrko-handboken i de översatta versionerna.

MER KULTUR ÄN SPRÅK

För Gabrielle är det inte så enkelt. Det finns inte så många församlingar eller andra sammanhang i Härnösands stift att pröva handboken i. Åre och Örnköldsvik nämns som ett par församlingar som vill satsa på gudstjänster där det samiska synliggörs och inkluderas.

Förhoppningen är att de – och många andra församlingar med samisk befolkning och mer eller mindre samisk verksamhet – ska ta in material från den sydsamiska översättningen av kyrko-handboken i sina gudstjänster och, så småningom, i sina remissvar.

Kyrko-handboks-förslag på väg till sina brukare i församlingarna. På www.svenskakyrkan.se/kyrko-handboken finns den på både svenska och andra språk, sydsamiska med flera.

Det här arbetssättet underlättas av den utskrift av kyrko-handboken där man kan läsa svenska och sydsamiska parallellt. Gabrielle Jacobsson har koll på den.

Det är ju också – än så länge – ganska få sydsamer som behärskar sitt språk, särskilt skriftspråket. Därmed är rent sydsamiska gudstjänster inte så realistiska.

– Men det samiska i gudstjänsten är kanske mer kultur än språk, säger Gabrielle.

Det finns alltså behov av att contextualisera texter, sånger, böner, utsmyckning... Alltså att formulera, forma och framföra med utgångspunkt i det samiska och inte i majoritetskulturen.

– Det finns många öppningar i kyrko-handboken, säger Anna Stenund. Där finns utrymme för contextualiseringar.

SAMTAL OM LIVET

Hon skickar med de flerspråkiga handläggarna ett par ”minnesord” ytterligare:

– Vi får arbeta med handboks-förslaget på ett sådant sätt att det öppnar för arbete med och samtal om gudstjänstfrågor generellt – sådant som handlar om att tolka livet, att uttrycka sorg och glädje, oro och längtan ...

Och, slutligen: Ge respons på det firade, inte på det lästa! Det är alltså den i gudstjänstfirandet brukade handboken som

ska bedömas, inte bara de texter man kan läsa igenom utan att testa i praktiken.

I början av september ska en webbenkät vara klar. Den ska användas av det representativa urvalet försöksförsamlingar och kan användas av andra som vill lämna remissynpunkter. Det är kyrkorådet som ansvarar för att församlingen lämnar ett ”vettigt” remissvar.

Läs mer på www.svenskakyrkan.se/harnosandsstift

URBAN ENGVALL

Elin Fjellheim raereste

Elin Fjellheim raeriestæjjine (50 %) sjidteme edtja æerjelsæmien gieline barkedh dennie Saemien lohkemejarngesne /Senter for samisk i opplæringa. Desnie edtjeh gaajhki saemiej gieligujmie barkedh jïh gaajhkesidie viehkietidh mah

sijhtieh saemiej gielide nænno-estidh jïh vaarjalidh.

TEEKSTE JÏH GUVVIE:
MEERKE KRIHKE LEINE BIENTIE

Starter som rådgiver

Elin Fjellheim har fått arbeid som 50 % rådgiver ved Senter for samisk i opplæringa. Sentret skal gi støtte til alle de samiske språkene.

Samiskt resurscentrum under oppbyggnad

För ett halvår sedan startade Härnösands stifts samiska resurs- och utvecklingscentrum. För Gabrielle Jacobsson, präst som jobbar med att bygga upp centrumet, är sommarens samiska konfirmandläger en första viktig uppgift.

– Just nu jobbar jag mest med det samiska konfirmandlägret som vi är värd för i år. Min tjänst är på 50 procent, så fram till att konfirmandlägret är genomfört finns det inte mycket tid över till annat, säger Gabrielle Jacobsson.

Det är mycket som ska ordnas. Gabrielle och stiftets konfirmandkonsulent Britt-Marie Frisell organiserar ledarstaben och schemat och tar kontakt med dem som kan vara med som resurser på lägret.

KONTAKT VARJE VECKA

– Dessutom har jag kontakt med konfirmanderna varje vecka. De har uppgifter som de ska utföra före själva lägret. Konfirmandtiden är inte bara de tre veckorna under sommaren som lägret pågår, utan hela året, säger Gabrielle.

Det samiska konfirmandlägret är en viktig plattform för arbetet med att bygga upp resurscentrumet. Bland annat för att Gabrielle får träffa många sydsamiska släkter, så väl som nordsamer och lulesamer, och därmed kan skapa sig ett stort nätverk. Att bygga upp det nya resurscentrumet är ett långsiktigt arbete.

RESURS FÖR FÖRSAMLINGARNA

– Drömmen är att kunna samverka med kommuner, Gaaltje och sameföreningarna. Jag vill också vara en resurs för stiftets församlingar så att det samiska kyrkolivet ska kunna blomstra. Min förhoppning är att församlingarna ska kunna vända sig hit när de behöver stöd i sitt arbete, säger hon.

Gabrielle hoppas till exempel kunna

Gabrielle Jacobsson.

FOTO: KENT LIVENDAHN

Eva-Maria Karlsson.

FOTO: MARIA EDDEBO PERSSON

hjälpa till med att förmedla kontakter och vara ett bollplank, så att församlingarna kan införliva samisk kultur och samiskt språk i kyrkolivet.

– Vi måste förstå, säger hon, att det samiska är en del av vår kultur och att det inte är något vi ska blunda för.

Men det är viktigt komma ihåg, fortsätter hon, att det inte är centret som ska producera och genomföra samiskt kyrkoliv. Det är något som ska växa fram i församlingarna.

När det gäller det samiska konfir-

mandlägret pågår en översyn. Härnösands stift, Luleå stift, Samiska kyrkans nationella nivå försöker tillsammans hitta ett nytt sätt att arbeta med lägret i framtiden.

– Det samiska konfirmandlägret är en viktig mötesplats, och jag hoppas att vi ska hitta en ny modell för lägret och kunna utveckla ett koncept som fungerar bättre, säger Eva-Maria Karlsson, stiftsdirektor på Härnösands stift.

Det vore till exempel bra om det gick att lösa problemet med att det ofta anmäler sig fler konfirmander än vad lägret kan ta emot. En förhoppning är också att få med fler stift som resurser, till exempel Västerås stift och Stockholms stift som båda har många samer.

FYRA FRÅN STIFTET

Just nu är det Härnösands och Luleå stift som delar på lägret. Vartannat år genomförs det i Härnösands stift och vartannat i Luleå stift.

Lägret är mycket populärt. Bara några timmar efter att anmälningstiden till lägret har inletts, brukar det vara fullbokat. Konfirmanderna kommer från hela landet. På årets läger är fyra av konfirmanderna från Härnösands stift, fyra från Västerås stift, en från Stockholms stift, en från Göteborgs stift och övriga 29 från Luleå stift.

MARIA EDDEBO PERSSON

Artikeln finns också på www.svenskkyrkan.se/harnosandsstift.

FOTO: ARKIVBILDE

Ellen Sara Sparrok joiket til ære for pioneren Elsa Laula Rensberg.

Kvinner stemmerett feires I Mosjøen ble Samefolkets dag 6. februar også innledningen for 100-årsjubileet for kvinners stemmerett.

Jubileumskomiteen hadde valgt å legge åpningsmarkeringen sammen med feiringen av Samefolkets dag. Vefsn museums arrangement "Kveldstimen" var rammen om arrangementet. Dit var reineier og tradisjonsformidler Ragnhild Sparrok Larsen invitert for å fortelle om den samiske kvinnerollen.

Hun tok naturlig nok utgangspunkt i Elsa Laula Rensberg, pioneren fra Helgeland som banet vei både for samers og kvinners rettigheter for 100 år siden. Hun sa blant annet at det er Elsa Laula Rensberg sin fortjeneste at 6. februar ble valgt til Samefolkets dag.

Datter til Ragnhild Sparrok, Ellen-Sara framførte sin egen joik.

Kilde:

www.helgeland-arbeiderblad.no

Flera kommuner firade

Flera av kommunerna inom Härnösands stifts område firade den samiska nationaldagen, bland andra de tre samiska förvaltningskommunerna Östersund, Kromkom, Härjedalen och Strömsund. Flaggor, nationalsång och tal hörde till inslagen.

Östersunds kommun, med sin handläggare Anna Kråik, valde att servera renskav till lunch vid alla kommunens förskolor och skolor. "Mums" och "jättegott" var några av reaktionerna.

– Renslav är en god introduktion till den samiska maten, sa Anna.

URBAN ENGVALL

Stipendordning for samisktalende som tar kirkelig utdanning

Samisk kirkeråd gleder seg over at Sametinget har tatt hensyn til rådets ønske, og opprettet stipendordning for samisktalende som tar utdanning til prest, kateket, diakon og kirkesusiker. På denne måten anerk-

jenner Sametinget kirken som en viktig samisk språkarena, mener Samisk kirkeråd. - Vi vil i 2013 bidra til å gjøre stipendordningen kjent, sier generalsekretær Tore Johnsen, og vi oppfordrer menighetene til å

oppmuntre unge og voksne samisktalende samer til å benytte seg av stipendordningen.

Første søknadsfrist er 1. februar.

Se: www.sametinget.no/

Stipend-og-tilskudd

Kuvsje noere ávtoehkidie

FOTO: MARIA ROYSDATTER STEINVIK

Garrabieleste: Maja Stina Bientie, Lajla Kríhke Danielsen Lifjell, John-Egil Svinsås Johansen Magga, Johan Martin Stenffell, Tåamma Bransfjell jìh Anna Malene Jönsson.

Golme noerh áarjelsaemiej dajveste Muoskaluoktese vöölkin. Desnie Saemien Gærhkoeraerien kuvsje, edtjin lieredh guktie ávtoehkinie barkedh.

Bearjadahken aereden rahkan 23. 2012 dellie girtine Tråanteste vöölkin. Edtjimh kuvsjese, gusnie lieredh guktie ávtoehkinie maehdedh barkedh. Naakenh mijjeste idtjimh daejrieh maam darjodh. Daelie vuajnam kuvsje vihkele.

Aarehke bearjadahken aereden limh golme noerh mah gaavnesjimh Værnesen girti-esijjesne. Jáhha Meehte/Johan Martin Steinfjell, Snåaseste, Maja Stina Bientie, dehtie voeneste Sörli, jìh manne, Prakhkeste.

MUOSKALUOKTESNE JIENEBH GAAVNESJIN

Girtine Romsese böötimh mahte tsáahka 12, gusnie Marja

Roysdatter Steinsvik mijjem vuertieminie. Mijjen aatide sov bijlese rijtimh. Dle mijjeh staa-rese vööjimh, gusnie mov vielle Maahkem gaavnedimh. Byöp-medimh jìh Maahkem dáeriedimh dan sov gåatan.

Tsáahka 5 bussine vihth váalese staa-rese gusnie Marjan kontovre. Desnie hearra, Marja jìh Lajla Kríhke Danielsen Lifjell, dehtie dajveste Mo vuertieminie. Akte kaarre Romsese, John-Egil Svinsås Magga, dihte aaj mijjem dáeriedi. Dellie Muoskaluoktan gáajkoe vöölkin. Marja jìh dihte hearra vöójigan.

Muoskaluoktese joe Anna Malene Jönsson, Johkemehkeste lij báateme. Voestes iehkeden debpene, dellie tjarkebe áahpanadtimh jìh ektesne beapmoeh jurjietimh. Mænngan dle soptsestallimh maam hieljesne darjodh jìh barkoem joekedidh fiere-guhtese. Mánnoeh Anna Malenh ráaresjimen andakten bijre laavvadahken ariedasse.

Dihte voene Mouskaluokta hijven. Dihte sijjie gusnie edtjimh árrodh, ij lij seamma hijven. Báeries gáetie gusnie eah naan seangkoeh, juktie tjoerimh guelpesne gállasjidh. Iehkedi limh láavth-gáetesne, buerebh gujht jis abpe kuvsje desnie.

MORALEN JÌH EETIGKEN BÏJRE Saemien gærhkoeraerie sæjhta saemien noerh edtjeh tjarkebe gærhkoeh-jieliemisnie meatan árrodh, dovne barkedh saemien skyllemebarkojne.

Laavvardahken dellie aamh-tese lij guktie barkedh noere almetjigujmie ektesne. Guktie dáemiedidh, dejgujmie soptsestalledh jìh árrodh (morale jìh eetigke). Ávtoehkinie barkedh, dellie sjíere diedte. Gaajhkh edtjeh tryjjedidh jìh damtedh maam joem kuvsjeste liereme.

Varki aejlegs aereden dellie báástide Romsese vihth. Deb-pene edtjimh gyrhkesjømman gusnie göökte maanah edtjin

lávkesovvedh, Grønnåsen gærhkosne. Akte dejstie saemien maana. Mijjeh saemien noerh teeksth lohkimh jìh aktem dejstie teekstijste dovne draamatiserimh. Aejelegs iehkeden naa seente vihth gáetide áarjese. Gaske-jíjjen mænngan dellie easkah manne dan mov gåatan böötim.

Dihte kuvsje manne tuhtjem hijven. Kuvsjesne dellie jíjnjem lierim. Jeenjebh noerh byöroeh saemien gærhkojne áahpenidh, lieredh guktie saemien gærhkoeh barkeminie jìh mejnie.

Dan ávteste manne síjhtem vielie daejredh guktie ávtoehkinie barkedh. Gie daajra; naan biejjien dellie manne aaj ávtoehkinie sáemies kuvsjesne jallh jeatjah barkosne.

TÅAMMA BRANSFJELL

Kurs for unge ledere

Samisk kirkeråd ved Maria Roysdatter Steinsvik har holdt kurs for unge voksne som skal bli ungdomsledere. Hele fem av kursdeltakerne kom fra sør-

samisk område. Denne første kurs-samlingen var i Muoskaluokta utenfor Tromsø.

Samisk kirkeråd ønsker at unge samer skal i større grad

delta i samisk kirkeliv, blant annet som konfirmantledere.

Deltakerne ble kurset om hvilke forpliktelser de vil få som ledere.

Kurset startet fredag og avsluttet søndag med gudstjeneste i Grønnåsen kirke i Tromsø.

Samiska barn och unga mer utsatta

Utsatthet och dålig behandling hör till vardagen för unga vuxna samer och för samiska skolbarn. Det skriver Lotta Omma, psykolog i Gällivare. Hon har nyligen doktorerat vid institutionen för klinisk vetenskap vid Umeå universitet med avhandlingen *Ung same i Sverige – livsvillkor, självvärdering och hälsa*.

Enligt de två undersökningar som ligger till grund för avhandlingen hade hälften av samiska skolbarn och de unga vuxna samerna erfarenhet av dålig behandling på grund av sin samiska härkomst. Ungdomarna upplever en i mycket hög grad utsatt situation, bland annat för att de ofta

måste försvara och förklara sin härkomst.

Ungdomarna beskriver att okunskapen är stor hos svenskar i allmänhet. Och trots goda intentioner i läroplanen får de inte lära sig att samerna är ett urfolk i Sverige.

– Hela frågan om diskriminering och utsatthet är mycket oroande och måste lyftas in i debatten inom det svenska majoritetssamhället, kommenterar Lotta Omma sina resultat.

Läs mer på www.umu.se. Där finns hela avhandlingen att ladda ned.

Vaajmoe på konserten i Røros under kultursamlingen Raasten Rasta.

Vaajmoe – hjerte til hjerte

Vaajmoe – en gruppe ungdommer som ønsker å spre livsglede og optimisme med sine joiker og sanger. Det klarte de da de var samlet på Røros i fjor høst. Nå er Vaajmoe ønsket til Samiske kirkedager 2013 i Rana.

Vaajmoe består av en gruppe samiske elever fra videregående skoler i det sør-samiske området.

Vaajmoe betyr hjerte, og publikum fikk en flott kjærlighetserklæring fra sangglade ungdommer under den store kultursamlingen i fjor høst på Røros. Ungdommene hadde jobbet intensivt i to dager med sin konsert og fremførte sanger og joiker både på sør-samisk, nordsamisk, norsk og engelsk! Vaajmoe hadde blant annet valgt seg låten Liekkas av Sofia Jannok. Med

stjerner i øynene og store smil formidlet de sangen på en særegen og flott måte. De spredte glede og fryd i hele rommet! En slik opptreden kommer bare frem ved at de på scenen åpnet sine hjerter for publikum.

SAMISKE KIRKEDAGER I RANA

– Vi vil gjerne at Vaajmoe kommer til ungdomssamlingen 8. - 11. august som skal være i tilknytning til Samiske kirkedager i Mo i Rana, sier Maria Roysdatter Steinsvik som er nytilsatt barne- og ungdomssekretær i Samisk kirkeråd. Og vi ønsker at de skal delta med sin sangglede i gudstjenestene.

TEKST OG FOTO: MEERKE KRIHKE
LEINE BIENTIE

Ungdom begeistret etter skolekonsert

På Samefolkets dag holdt Lars-Jonas Johansson konsert i Funäsdalen

Artistene Lars-Jonas Johansson kom på besøk til Funäsdalen for å ha konsert for alle skoleelevne i Funäsdalen. Vi samiskelevne fra Brekken skole dro selvfølgelig også for å få med oss denne begivenheten! Lars-Jonas hadde mange sanger fra sin siste plate Soelege.

Han fortalte litt om sangene og om hvordan de ble til. Lars-Jonas fortalte at han alltid har likt rock. Derfor har mange av sangene hans mye fart og rytme. Det var en fin konsert som var populær for alle elevene. Han inviterte til slutt alle til å delta på en ny konsert seinere på kvelden.

Han kommer faktisk også tilbake i mars for å ha konsert på årets Lopmenaestie.

Skoleelver satte pris på Lars-Jonas Johanssons konsert.

TEKST OG FOTO: PEDER KRISTIAN
BIENTIE AASVOLD

Vil spre sangglede

Fra venstre: Ina-Theres Sparrok, Ellen-Sara Sparrok, Meene Kappfjell Åhrén og Maida Kappfjell Åhrén. Gunilla Wilks var ikke til stede da bildet ble tatt.

– Det er utrolig hva disse ungdommene fikk til på to dager. De gjorde en kjempeinnsats. Og så var det så morsomt å være sammen med dem, sier en begeistret Karin Eline Hartviksen. Hun var med på den første samlingen for prosjektet ungdomskor.

Fem ungdommer var samlet i Snåsa for å øve inn et program som de kan opptre med, blant annet under Samiske kirkedager i august. Dit kommer det flere ungdommer, for det skal være en egen ungdomsleir med et spennende program.

– Det var mange flere som hadde meldt seg på samlingen i Snåsa. Men i disse influensa-tider ble det et stort

fracfall, forteller Monica Kappfjell som var med som leder sammen med de to kirkemusikerne Jon Sjødin og Karin Eline Hartviksen.

– Det er morsomt å synge sammen med flere. Koret er jo en mulighet til å møte folk. Og så får vi synge samiske salmer og sanger. Noen får vi anbefalt av Jon og noen velger vi selv. Nå over vi til "Samiske kirkedager" i Mo i Rana, men jeg håper koret kan fortsette i flere år. Og så håper jeg at vi får med flere både fra norsk og svensk side, sier Meene Kappfjell Åhrén.

BIERNA LEINE BIENTIE

Åtte årstider får pris

TV-serien *Åtte årstider* vant Feature-prisen 2013. Serien om den sørsamiske reindrifsfamilien Haugom/ Nordfjell fra Gåebrien sijte, gikk hver uke på NRK sist høst.

Eva Løukøy (til venstre) fra NRK har stått bak manus og regi i serien *Åtte årstider*. Eva Nordfjell og eldste datter Aina Haugom Nordfjell.

Journalistprisen som deles ut hvert år, har en rekke ulike priser, deriblant Feature-prisen for oppsøkende journalistikk.

TV-serien fikk et veldig høyt seertall og mye positiv omtale. Vi fikk følge familien gjennom reindrifsåret og være med på etableringen av familiebedriften Rørosrein.

– NRK kontaktet oss for å lage et program i serien "Bygdaliv", mimrer Eva Nordfjell. Dette takket familien ja til. NRK kom på besøk og startet filmingen. Ganske raskt oppdaget filmprodusentene at det ble vanskelig å velge ut hva som skulle være med i dette programmet for Bygdaliv.

TRE GENERASJONER

– Veien ble til mens vi gikk! Ingen av oss ante egentlig hva vi

hadde begitt oss ut på, ler Eva. NRK kom etter hvert med en ny forespørsel: Kunne dette bli en egen serie? Slik ble det.

Hele familien med sine tre generasjoner har fått mange gode tilbakemeldinger på serien.

– Mange sier det handler om å by på seg selv. Vi har bare vært oss selv i vår hverdag, legger Magne til. Dette er begrunnelsen for juryen ved Hellkonferansen:

"Det er personlig, det er nært, det er tett på, det er følelser, det er realisme med en formidler som ikke står i veien for historien. Historien bringer oss ny kunnskap om det som er blitt en moderne fortelling om det sørsamiske miljøet."

TEKST OG FOTO:

MEERKE KRIHKE LEINE BIENTIE

Utveckla språk för det viktiga

I Härnösands domkyrka uppmärksammades samiska nationaldagen vid morgonmässan, där prästen Charlotta Ekelund, Härnösands stift, predikade med utgångspunkt i samernas många ord för snö. Kyrkan var enkelt smykkad med sameflaggor och ljuskrona i form av renhorn.

Samerna har genom liv och erfarenheter utvecklat ett rikt och varierat språk för bland annat snö. På nätet hade Charlotta hittat bland annat *habllek* (lätt luftig dammsnö), *ridne* (snö i träden), *sänásj* (gammal grov snö som rinner som grovsalt), *tjiegar* (snöområde där renarna kan gräva) och *tsievve* (hård snö där renarna inte kan gräva).

I söndags var det kyndelsmäsodagen som påminner om uppenbarelseens ljus. Kanske

kan vi – som växande kristna – utveckla ett allt rikare språk för hur Kristus, uppenbarelseens ljus, lyser i våra liv? Att som samerna känna igen olika kva-

litéer: Ljus i vemoedet, kvällens ljus – när något i våra liv behöver dö för att annat ska kunna födas, ljuset när två människor möts och delar, ljuset när vi vågar be om hjälp, gryningsljus när natten ligger bakom oss och vi finner vår väg igen.

Och Charlotta förmedlade slutligen en inbjudan till oss som väx-

ande kristna, att som samerna utveckla språket så att det blir allt mer nyanserat för det som är viktig.

Charlotta Ekelund.

FOTO: MARIA EDEBO PENSSON

Sameflagget er hedensk

En frikirkepastor sier at det samiske flagget er stygt og full av okkulte symboler. Samisk kirkeråd kommentere dette.

– Jeg er same og stolt av det, men flagget vårt gir meg ingen glede. Det er estetisk lite vakkert og gjennomsyres av et okkult budskap, som jeg overheadet ikke kan stå for. Et kristent kors ville favnet langt flere, sier pastor i menigheten Himmelriket i Tana, Malvind Børresen til avisa Ságat.

FLAGGET ER VAKKERT

I en pressemelding skriver Samisk kirkeråd at det samiske flagget aldri har vært oppe til diskusjon i rådet. Men rådet har i flere sammenhenger oppfordret til flagging med sameflagget, og vært glad for at bruken av sameflagget har bredt om seg også i kirkelig sammenheng.

"Vi synes det samiske flagget er vakkert, og at det kler det samiske folket. Vi mener sol og måne først og fremst er en del

av Guds skaperverk og universelle symboler.

KRISTENT SYMBOL

At sola er borte i deler av vinterhalvåret i mesteparten av Sápmi, har selvfølgelig gitt sol og måne særlig gjenklang i samisk kultur og livsfølelse. At det også var slik i vårt folks religiøse forhistorie er derfor en selvfølge. Dette er imidlertid ikke et argument for å kalle symbolene okkulte", skriver Samisk kirkeråd og konkluderer med at sameflagget må være slik det er. Pressemeldingen avslutter med å peke på at solen er et gammelt Kristus-symbol i den kristne kirke.

Kilde: nrk.no/kanal/nrk_sapmi og pressemelding.

Kunstner hedret

Årets vintermarknad i Jokkmokk åpnet på Samefolkets dag. Kunsten sto i sentrum. Jokkmokks Tenn og kunstneren Lars J:son Nutti ble hedret av kommunen for lang og trofast forgylling av marknaden.

Ellers var det boder med alt hva en kunne tenke seg, utstillinger, musikk og foredrag. Besøkende fulgte reinraiden i gatene med kame-ralinser, og kunne selv delta i et forrykende rein-race. Et yrende folkeliv

med mange farger. Selv om grades-tokken viste minus 30, var det en opplevelse og et kunstverk i seg selv.

TEKST OG FOTO: TOVE METTE
JÅMA WIGDAHL

Lars J:son Nutti med ett av sine male-rier som er grunnen til at han fikk diplom fra Jokkmokks kommune.

FOTO: ANAMARIA FJÄLLGREN

Lena Persson berättade om skosömnan vid nationaldagsfirandet i Funäsdalen.

Samiskt nationaldagsfirande i Funäsdalen

För första gången firades den samiska nationaldagen i Funäsdalen på Härjedalens fjällmuseum, där flertalet av dagens aktiviteter ägde rum.

Firandet inleddes med en skol-konsert med den samiska artisten Lars-Jonas Johansson. De var elever i årskurs 6 till 9 i Funäsdalens skola som fick lyssna till Lars-Jonas.

Tidigare under dagen hade både skolan och äldreboendet Fjällsol serverat renskav till lunch.

Nästa programpunkt på fjällmu-seet var en föreläsning av Lena Persson, där hon berättade om skosöm-nad och det pågående kunskapspro-jekt som ska resultera i en bok.

Marit Fjellheim och Lars-Aage Brandsfjell höll ett föredrag om ren-märken, där åhörarna fick veta mer om snittens historia, dess olika benämningar och placeringar.

Som avslutning på nationaldags-firandet var det middag på Eriksgår-dens fjällhotell. Lars-Jonas Johans-son stod för underhållningen.

Nationaldagsfirandet arrangerades på initiativ från den samiska samordnaren i Härjedalens kom-mun, Karin Rensberg Ripa, och pro-jektledaren för det samiska utveck-lingsprojektet Faamoe, Åsa Rutfjäll.

URBAN ENGVALL

Antallet kunstnere øker

Antallet kunstnere øker i de samiske områdene, viser en rapport som Norut Alta – Áltá har laget for Sametinget. Rapporten viser også at det er en sterkere vekst i kultur-næringer i samiske områder enn i resten av landet.

www.samidiggi.no

Samiska rådets kulturstipendium till Johan Kitti

Samiska rådet i Svenska kyrkan har tilldelat den samiska artisten Johan Kitti 2012 års samiska kulturstipendium. Stipendiet delades ut i Kiruna kyrka i december i samband med en samisk andakt under kyrkans hundra-årsjubileum.

Johan Kitti har påbörjat en inspelning av en skiva med psalmer på nordsamiska. Den kommer att ges ut under 2013.

– Religion och andlighet är viktigt för många samer. Det är oerhört glädjande att en ung samisk artist väljer att spela in psalmer på samiska. Det bidrar till att förnya samers andliga liv och att stärka det samiska språket, säger Sylvia Sparrock, ordförande i Samiska rådet.

Johan Kitti är 34 år och kommer från byn Sudjavaara i Norrbotten. Han har tidigare vunnit musiktävlingarna Sámi Grand Prix och Liet-Lavlut International.

Källa: www.svenskakyrkan.se

Konferens i urfolksteologi

16-17 april anordnas en urfolksteologisk konferens vid Teologiska högskolan i Stockholm. Temat är *Tecken, tro och tolkning*. Arrangörer är Teologiska högskolan, Svenska kyrkan, Johannelunds teologiska högskola och Gemensam framtid.

Mer information på www.ths.se

Miljoner till projekt om queera samer

Allmänna arvsfonden ger 1,8 miljoner kronor till projektet Queering Sápmi. Projektet vill synliggöra hur det är att vara en minoritet (same) och dessutom utmana den sexuella normen i samhället.

(När queer används som ett sätt att beskriva sexuell läggning, kan det betyda att man inte bryr sig om vilket kön man blir kär i/attraherad av eller att man inte kan/vill definiera sin sexuella läggning inom de traditionella begreppen. Källa: Wikipedia.)

De båda projektledarna i Queering Sápmi, Elfrida Bergman och Sara Lindqvist, har samlat in berättelser från 35 queera samer, och de ska resultera i en bok och en utställning på Västerbottens museum till hösten.

Läs mer på www.queeringsapmi.com.

Snakke om det onde?

Skal vi fortelle om vonde opplevelser? En tid var det slik at man skulle det. Nå anbefaler psykologer at vi tenker nøye igjennom hva vi forteller og hvem vi forteller det til.

Vi er mange som har opplevd at å få stukket hull på en verkebyll, det gjorde godt. Kanskje har man gått der i årevis og ikke turt å fortelle til noen, verken om merkelige tanker eller vonde opplevelser. Så har man tatt mot til seg og fortalt det til et medmenneske, og fått erfare at det var jo ikke så farlig som man hadde trodd. Det var som å komme ut fra en innestengt tilværelse inne i et skap. Ut av skapet, og inn i varmen. En slik lettelse kan mange fortelle om. Heldigvis. Å gå og være livredd for at noen skal oppdage elendigheta, det er ikke godt.

TRAUMATISKE LIVSHENDELSER
Men er det alltid av det gode "å snakke om det"? Nei, sier de profesjonelle hjelperne nå. De som bærer på minner fra traumatiske livshendelser skal være nøye med hvordan og med hvem de snakker. Fordi det å snakke om det, er som å dramatisere det traumatiske på nytt. Man hensetter seg til den vonde hendelsen når man forteller. Og da kommer stresset som er knyttet til dette fram igjen. Å aktivere stresset gang på gang, er ikke av det gode. Man blir bare mer og mer sliten og utmattet.

KORTVERSJON OG LANGVERSJON

Skal man tie om det vonde, da? Nei, sier psykologene. Du kan ha flere versjoner av fortellingen din. Du kan planlegge, regissere, en kortversjon som du forteller til dine "bekjente". Du møter folk på butikken og naboene dine, som spør "Hvordan går det med deg?". Mange av dem er omsorgsfulle og vil la deg få vite at de tenker på deg. Det er ikke smart å knipe igjen munnen og støte slike fra seg. Da forteller du tilstrekkelig til at du ikke stenger dem ute, og akkurat passe til at både de og du kan leve godt med det som fortelles. Kortversjon-fortellingen har du selv kontroll på, den taper deg ikke for krefter.

Og langversjonen, den sparer du til mennesker som står deg virkelig nær. Langversjonen er forebeholdt dem og de profesjonelle hjelperne, og den forteller du ikke om og om igjen.

KVINNEN SOM TOK MOT TIL SEG

Det var en kvinne som kom fra meget problematiske forhold i sin oppvekstfamilie. Denne familien kollapset da hun var i ferd med å bli voksen. Så altfor tidlig måtte hun klare seg selv her i livet. Hun var både nedtrykt og redd. I tillegg var hun proppfull av skam over familien sin; hun ønsket at ingen skulle få vite særlig mye om henne.

Så ville det seg slik at hun allerede tidlig i ungdommen ble hodestups forelsket i en kjekk og livsglad ung mann – og han var like betatt av henne, som hun var av ham. Det gikk mot ekteskap. Dette syntes hun var meget vanskelig, for hun følte seg som en falskspiller. Svigerfamilien kjente overhode ikke til hennes bakgrunn. Slik gikk hun i angst og trodde at hun måtte bryte med kjæresten for å få fred inni seg. En dag åpnet det seg overraskende en mulighet for en nær samtale med den kommende svigermora. Da fikk hun fortelle om oppveksten sin. Om rusmisbruk og omsorgssvikt på mange plan. Svigermora var av den sorten som både kunne lytte og spørre.

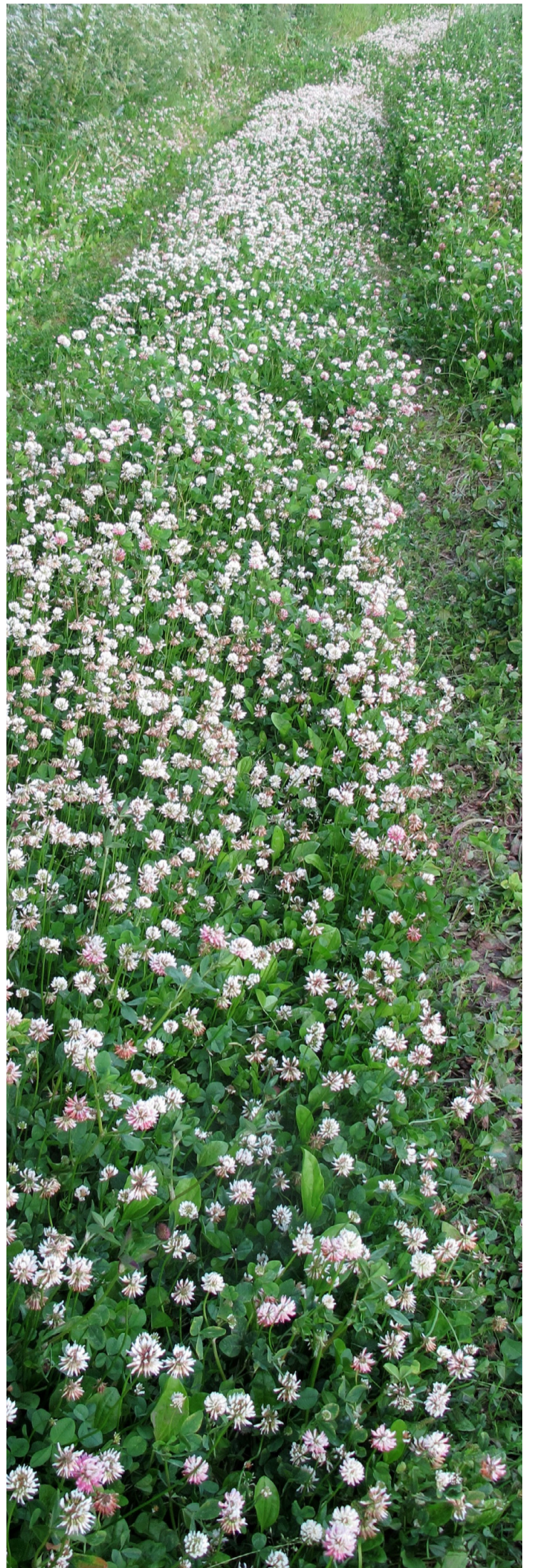
SE FRAMOVER

Da historien var ferdigfortalt, sa svigermora (gjenfortalt etter min hukommelse): "Nå har du fått fortelle. Så kan du legge det hele bak deg for noen år framover. Da skal du rette oppmerksomheten din framover og glede deg over alt livet har å by deg. I vår familie er det så mye smerte at dette bare føyer seg inn i alt det andre." Dette var en familie som hadde lidd mye under forfølgelse, arrestasjoner og død under 2. verdenskrig.

Sannelig ei flott svigermor denne kvinnen fikk: både klok og hjertevarm!

Intuitivt hadde hun allerede for mange år siden en helt moderne innstilling til hvordan man best skulle takle traumatiske hendelser.

TEKST OG FOTO:
ANNE-GRETHER LEINE BIENTIE

Vi må bli flere

For å bygge et godt og trygt samisk samfunn må vi bli flere.

I boka "Hattfjelldalens finner", som utkom 1934 beskriver lokalhistorikeren Johan M. Ingebrigtsen same-slektene i kirkesognet. Genealogien starter med Elsvasslekta, mi slekt. Jeg har lite tru på at slektstrekk kan arves genetisk, men når jeg betrakter mine formødre og -fedre ser jeg et lyte som går igjen i flere generasjoner, en stahet som er nærmest grenseløs.

Helt fra ungdomsåra, da jeg ble klar over min samiske arv, har jeg irritert meg over et fenomen som gjør seg gjeldende i de samiske miljøa, den trangen noen individer har til å kritisere og nedverdure andre samer. Den forhenværende redaktøren i "Samefolket", Olle Andersson tok ved flere høve tak i dette fenomenet og slo fast at det var et uvesen som kun var skadelig og negativt.

Samelova er lysende klar, begrepet "rase" nevnes ikke med et ord, forutsetningene for å ha rett til å skrive seg inn i det samiske manntallet er kulturell tilknytning.

Det er det et stort antall mennesker i kongeriket som kan påberope seg. Vi som allerede står i manntallet representerer en mangfoldig flokk. Reineiere, og bønder, akademikere og industriarbeidere, prester og lærere – de yrkestitlene vi kan smykke oss med er tallrike. Dette mangfoldet er en stor rikdom som vi må ta vare på og forvalte til beste for fellesskapet vårt.

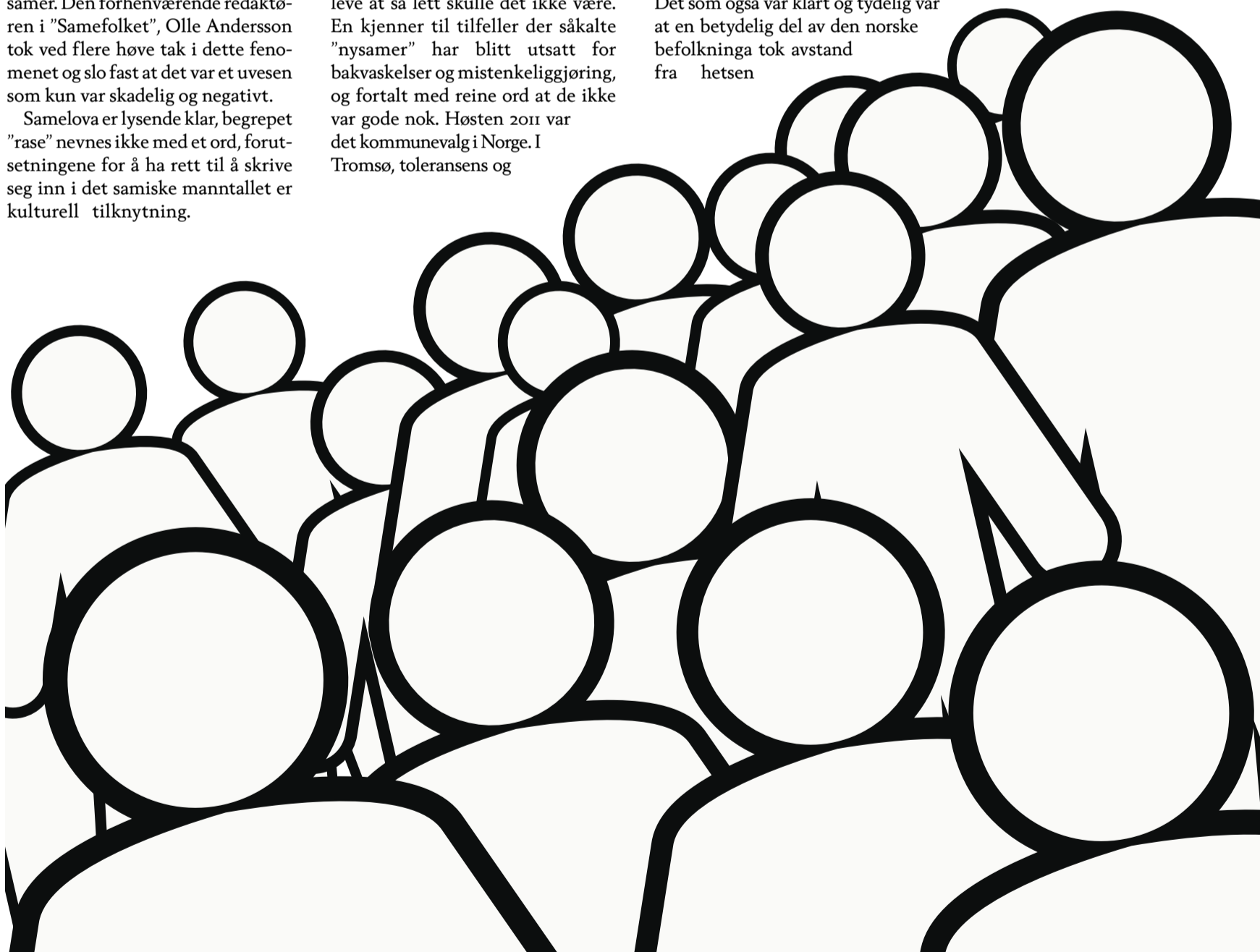
Helt siden 1980- åra har det foregått en revitaliseringsprosess – folk som har stått i skyggen har kommet fram i lyset og fortalt omverdenen at de gjerne ville delta i et samisk felleskap. Dessverre har noen fått oppleve at så lett skulle det ikke være. En kjenner til tilfeller der såkalte "nysamer" har blitt utsatt for bakvaskelser og mistenkeliggjøring, og fortalt med reine ord at de ikke var gode nok. Høsten 2011 var det kommunevalg i Norge. I Tromsø, toleransens og

raushetens by, kom sterke og utvetydige antisamiske synspunkter opp til overflata i god tid før valget. Det er liten tvil om at Frp og deres sympatisører tok del i debatten, og var med på å gjøre den lite tiltalende – for å si det med milde og forsiktige ord. Reportasjene som ble sendt i NRK-fjernsynet førjuls vinteren 2012 viste imidlertid med all tydelighet at samene i og rundt Tromsø nå er på offensiven. De som sto fram hadde felles målsetninger om at samisk språk og kultur må styrkes i framtida, det kommer ikke på tale å ta to steg tilbake. Dette var etterkommere av reineiere og kystsamer helt enige om. Det som også var klart og tydelig var at en betydelig del av den norske befolkninga tok avstand fra hetsen

mot samene. Usaklig kritikk faller ofte på sin egen urimelighet.

Det er feighet og unnfalighet når jeg og andre ikke sier fra når noen blir trakassert og mobba fordi de ikke oppfyller forventningene om å være "idealsamer". Skal vi klare å bygge et godt og trygt samisk samfunn må vi bli flere, ikke færre.

LEIF ELSVATN

Skelettdelarna förpackades i linnetyg och renskinn. Åldermannen i Ohredahke, Kjell Andersson, förrättade akten i närvaro av unga och gamla, 25 personer.

Återbegravningen av kvinnan från Gransjön

Inför återbegravningen av samekvinnan från Gransjön gjorde Jämtlands läns museum nya analyser som gav viktig information om kvinnans ålder och levnadsförhållanden. Det berättade arkeologen Anders Hansson nyligen.

I slutet av november höll Jämtlands chefsarkeolog Anders Hansson inför en fullsatt hörsal en lunchföreläsning om en medeltida samisk kvinnas livsöden.

Han berättade hur hennes skelett 1984 hittades i en grav i Frostviksfjällen, hur det undersöktes och sedan magasineras på ett museum – för att i augusti 2011 återbegravas efter att nya analyser av materialet gjorts.

– Graven hade fallit isär, så skelettet syntes och låg öppet för väder och vind, sa Anders.

Efter en diskussion mellan Jämtli, Länsstyrelsen och den berörda samebyn kom man fram till att skelettet borde tas om hand och undersökas innan det förstördes helt.

Utifrån några föremål som kvinnan fått med sig i graven, bland annat en yxa och en kniv, daterades den till ungefär år 1500.

HAMNADE I MUSEET

Efter detta konstaterande hamnade gravfynden i muse-

FOTO: ANDERS HANSSON

Återbegravning av skelettet blev på samma plats där det hittades, på en bergknalle nära den gamla vistesplatsen vid Gransjön.

ets samlingar. Där blev de kvar till dess att Ingvar Åhrén från Ohredahke sameby för några år sedan frågade Jämtli om de kunde tänka sig en återbegravning av skelettet på samma plats där det hittades, på en bergknalle nära den gamla vistesplatsen vid Gransjön, en mil nordväst om Blomhöjden.

– Vi tyckte det var en väldigt bra idé, berättar Anders. Att skelettet finns på plats där det hör hemma betyder mer än om det ligger i vårt magasin.

Innan kvarlevorna återfördes ville man dock från museets sida genomföra nya analyser på materialet, eftersom den chansen inte återkommer när benen väl är nergrävda igen. Detta är också den enda kända sydsamiska graven från

senmedeltiden, varför undersökningarna ansågs extra angelägna.

FASCINERANDE INFORMATION

Med den teknik som finns idag kan man få fram mycket mer information ur arkeologiskt material än för bara tio år sedan. Sammantaget ger analysen av skelettet från Frostviken oss fascinerande information om hur kvinnans liv kan ha tett sig.

Bland annat visar studien att kvinnan var 150 centimeter lång och dog när hon var mellan 45 och 60 år, en aktningssvärd ålder på den tiden. Kostvanor i olika skeden av livet och fysiska åkommor var andra områden där spännande information framkom. Det gick till och med att fastställa

att kvinnan varit bofast i Gransjöns dalgång.

ICKERELIGIÖS BEGRAVNING

Hur skulle då återbegravningen gå till? Återbegravningar av samiska skelett har tidigare bara skett två gånger i Skandinavien, en gång i Västerbotten och en gång i Nord-Norge.

– Det finns inget facit för hur det ska gå till, konstaterar Anders. Men vi kom fram till att det enda rimliga var en ickereligiös begravning, eftersom vi inte vet något om hennes religiösa tillhörighet.

Skelettdelarna förpackades i linnetyg och renskinn och bars tillbaka till Gransjön. Där slöt närmare 25 personer, unga och gamla, upp för att närvara vid akten som förrättades av åldermannen i Ohredahke, Kjell Andersson.

Knytena med kvinnans kvarlevor lades ner i graven tillsammans med en ny yxa. De föremål som kvinnan ursprungligen hade fått med sig, fick efter diskussioner inom samebyn vara kvar på Jämtli – på grund av den lilla men ändå förekommande risken för plundring. Kjell Andersson höll därefter ett tal varpå flera talare tog vid.

– Det var verkligen en speciell stämning, det kändes riktigt och betydelsefullt, minns Anders Hansson.

JOHAN RÅGHALL

Guktie maanide guedtedh

”Lahkalaga” vuesehte guktie almetjh abpe veartenisnie maanide guedtieh. Vuesiehtimmesne guessieh åadtjoeh jijnjem lieredh, vuejnedh jih govledh. Maanah badth lustestallin gosse guedteme-aatide giehtjedn.

Saemien åålmegebiejjien vuesiehtimmie ”Lahkalaga” Plassjesne rihpesi. Jijnjh almetjh Røros-museumese böötin. Göökte nyjsenæjjah soptsestigan, Jenny Fjellheim (Glåmos) akte dejstie. Båeries gierhkemem museumen vårhkosete ohtsedamme jih dan gierhkemen bijre soptseste. Sårne aaj guktie satne båeries saernieh ohtsede.

GIERHKEMEM GAERVIEHTAMME

Mubpie nyjsenæjja, Kirsti Sæter (Plassje), båeries vaajesem lohki. Ikth lij årpenh gierhkeme-maanam skåajjesne vöörhkeme gosse tjuvrijistie billeminie. Nåå amma åajeldehtigan gusnie dam gierhkemem gævnjasjamme, idtjigan gaavnh gænnah.

Iehkeden vöoste eejhtegh göötide bætieh, eakan gierhkemem derhvi-gåetesne vuejnien gænnah. Maanah dellie saarnoeh guktie gierhkeme-maanam gaerviehtamme. Båarasomes hov soptseste guktie kråavvoeh goesen nualan onne-åabpebem gævnjoestamme. Eejhtegh dallah guarkajægan gusnie gierhkemem laahpeme, dahkoe vaarrestægan, ojhte desnie onne-åabpa.

BÅERIES GUVVIEH

– Dejpeli saemieh dohkh diekie krievvne fealadin, dellie nagkh hijven unnemes maana gierhkemisnie, Jenny Fjellheim soptsesti. Dihte jijnjem lohke aaj goerehtalleme. Soptsesti gierhkeme dan nænnoes gosse raajrojne juhtin. Jenny aaj båeries guvvieh ohtsedamme, soptsesti i guktie saemieh raajrojne juhtin. Guvvieh hov vuesehtieh guktie gierhkeme

gårreldahkesne tjemkeldh-råantjojne. Jenny aaj buerkiesti mestie gierhkeme dorjesovveme jih guktie saemiej vuekie dej beeli jih aaj daelie. Ovmese vuekieh gååvnesieh guktie gierhkemem rieseldidh jih guktie dan hammoe. Åarjel smaaregi mietie jeehtin: *gietskeme*.

AEJLIES GÆRJA GIERHKEMISNIE

– Mænngan, goh saemieh kristesovveme, dellie aejlies gærjam gierhkeme-gåetien sijse rijtestin. Muvhtene staeliem aaj disse biejin. Jaehkiejin staaletje-stuhtje maahta maanam vaarjelidh. Mijjeh daejrebe saemieh silpe-båaloem gierhkemen goengerasse gævnjastin, numhtie hov båeries gærjine tjaalasovveme.

– Im daejrieh mejtie saemieh daenie dajvesne båaloem gierhkemasse biejin, menh dam vienhtem, Jenny eadtjohke soptseste. Tjaebpies båaloem værjojne tsagkeme.

– Daejrebe garre biejjieh lin jih daelvege dellie amma tjåetskeme. Manne lohke guktie saemieh mehtin sliedtem båadtsode njaeviegoelki sijse biejedh. Jih dellie hijvenlaakan maanam gierhkemisnie klåamsoehtin. Aelhie gosse tjidjtje edtji njamehtidh. Numhtie saemieh maanide boelvjiste boelvide sovkehtamme.

MAANIDE EENSI SUVTEHTIEH

Aalkoe-almetjh aeredistie iehkiedasse ålkene barkeminie, dovne nyjsenæjjah gaarmanæjjah. Dellie nyjsenæjjah tjuerieh maanide guedtedh. Jeenemes maanide rudtjen nille njöömieh. Numhtie maehtieh gietigujmie barkedh jih moerh risjedh, tjaetsiem guedtedh, beapmoeh jurjiehtidh jallh ealoem ryöjnesjidh. Sinsitniem viehkietieh. Åerpenh badth aaj guedtieh. Guedteme-aath mijjese ”soptsestieh”, guktie almetjh veasoeminie, guktie vearelde jih guktie eatneme lea – jih mestie aath vytnesjamme jih numhtie.

Aahka Aasta Joma Granefjell, Sanna Granefjell, tjidjtje Lisa Marit Granefjell Pentha onnebahtjine Isaac Granefjell jih maadteraahka Anna Joma Granefjell. Dah båeries gierhkemem vuartesjeminie.

Eejhtegh Thomas Kvistad gon Lisa Anna Mortenssonh onneniejtine, man nomme Mirja Krihke.

Luste vuejnedh guktie jeatjah almetjh aaj sijhtieh aalkoe-almetjisti lieredh. Daelie maektebe ”wraparounds” bovresne åestedh, seamma gusnie fealadibie! Dihte stoerre tyjje-stuhtjem mejnie maanam njåatsastah, tjidjtjebe maanam jijtsasse gaar-

hkehte. Numhtie aelhebe maanide suvhtedh, maanah aaj tryjiedieh gosse åadtjoeh tjidjtjeben lihke årrodh!

TEEKSTE JIH GUVVIEH:
MEERKE KRIHKE LEINE BIENTIE

Hvordan bære små barn?

Under Samefolkets dag ble utstillingen ”Lahkalaga” åpnet på Røros museum. Her vises hvordan folk fra hele verden bærer sine barn. Jenny Fjellheim hadde tatt fram en *gierhkeme* / komse og fortalte om hvor praktisk den var da de skulle ferdes til fjells i kulde og

dårlig vær. Kirsti Sæter leste en fortelling om to søsken som skulle passe en baby som lå i *gierhkeme*. Så hadde ungene fått det for seg at de måtte gjemme barnet. De hengte *gierhkeme* under ei krokett gran. Da de skulle heim, fant de den ikke igjen. Men foreldrene fant

den. Det var etter at barna hadde forklart nøye hvordan det så ut der hvor de hadde gjemt *gierhkeme*.

Jenny fortalte også at det var vanlig å legge salmebok eller noe metall i *gierhkeme* for å beskytte barnet mot ondt. Kvinner verden rundt bærer sine barn på ryggen.

Slike får de selv hendene fri og kan arbeide. Moderne foreldre bærer også barna sine slik. Alle barn trives godt med denne nærheten til foreldrenes kropp.

Tossåsen berättar sin historia

FOTO: URBAN ENGVALL

Tossåsens sameby driver ett ambitiöst historiprojekt. Nu har den första delen i en skriftserie kommit ut: *Skolgång och traditionell kunskapsöverföring* (Skrifter utgivna av Gaaltije 10, 2012).

Det ska direkt sägas att det här historiprojektet inte bara är intressant för den som har egen relation till Tossåsens sameby. Här finns många generella kun-

skaper om samisk kultur och historia, levandegjorda genom människor och liv i Tossåsen.

Efter en bakgrundsbeskrivning har materialet ordnats kronologiskt: före 1900-talet, tidigt 1900-tal, 1938 till början av 1960-talet och efter 1962. Här finns en

beskrivande faktatext, men läsaren får också ta del av mångas berättelser från den egna skolgången. Här finns såväl äldre som yngre representanter.

Det avslutande kapitlet handlar om vad barnen gjorde när de inte gick i skolan.

INTRESSANT BASMATERIAL

Här finns nu ett intressant basmaterial som kan växa och utvecklas på en rad olika sätt.

Fler delar med berättad och beskriven lokalhistoria från Tossåsen kommer att följa. Men det är inte svårt föreställa sig att den här sortens material kan ligga till grund för till exempel analyser, kanske med politiska implikationer, för utställningar och andra sorters konstnärliga framställningar ... Det blir spännande att följa fortsättningen av Tossåsens historiprojekt.

INTRESSANT FÖR KYRKAN

För Svenska kyrkan – som ju vill driva ett försoningsarbete gentemot samerna – finns här, och säkert i kommande delar, såväl metodik som sakfrågor och förhållningssätt att fördjupa sig i.

I gruppen som samordnat arbetet med boken återfinns Kerstin Lilja, Ann Kristin Solsten, Bengt-

Arne Johansson och Olof T. Johansson från Tossåsens sameby samt Ewa Ljungdahl från *Gaaltije*, bokens redaktör. Bergs kommun, Sametinget och Undersåkers församling har bidragit finansiellt.

De många bilderna, inte minst Nils Thomassons fotografier och Johan Tiréns målningar, ger liv åt framställningen och sätter fantasin i rörelse hos betraktaren.

URBAN ENGVALL

Gïknjelh garkesin

**Sofia Jannok gïknjelh njaa-
mesti gosse åadtjoeji govledh
Vaajmoe sov laavlomem
Liekkas konsertesne lååv-
leme. Gïknjelash aaj böötin
gosse govli guktie dan aej-
kien gosse dihte kovre tseeg-
kesovvi.**

– Gaajhkene lehkesne noere saemieh tjabreminie jïh vaejvedeminie. Gosse ektesne libie, maethebe sinsitniem viehkietidh jïh löövlemes maajsojde sigkedh. Jieleme naan aejkien geerve domtoe. Gosse laavlobe jïh joejkebe, dellie maethebe

ånneti lustestalledh, Marte Kvitfjell (Aarporteste) soptseste, gosse konserte daan tjaktjen Plassjesne eelki.

GEERVE BIEJIEH

Vaajmoe tseegkesovvi gosse noere åarjelsaemieh Svöörjen raedtesne gaavnedin. Don aejkien stoere sårkoe juktie noere voelpe sealadamme. Idtji sïjhth vielie jieledh. Dellie damtin hijven ektesne årrodh gosse löövles biejjieh. Dah sïjhtin sinsitniem viehkietidh jïh nænnoestidh.

Daelie geriesvoeten jïh jiele-den bëjre laavloeh.

Sofia Jannok åadtjoeji govledh maam Marte Kvitfjell jïh mubpieh saarnejin dan aejkien bëjre gosse Vaajmoe-kovre tseegkesovvi. Jïh gosse Sofia govli Vaajmoe sov vueliem Liekkas konsertesne lååvleme/joejkeme, dellie gïknjelh garkesin.

– Jeenjesh munnjien saar-

*Sofia Jannok vaajmoe lååvle.
Liekkas lea åehpies noere
saemide.*

noeh daate vuelie viehkine sjïdteme. Nyjsenæjja munnjien soptsesti guktie faamoem damti gosse vueliem govli gosse baerseldeminie. Govleme aaj guktie almetjh lutnjestuvvieh gosse biejjieh geerve Leah, Sofia såårne.

TEEKSTE JÏH GUVVIE:
MEERKE KRIHKE
LEINE BIENTIE

Tårene kom

Sofia Jannok ble tydelig rørt da hun fikk høre om ungdomskoret Vaajmoe, bakgrunn og at koret framførte hennes kjente joik Liekkas på en konsert i Røros.

Marte Kvitfjell (Hattfjelldal) hadde fortalte at koret ble startet etter at en ung sørsame hadde tatt livet sitt. Ungdommer ble enige om å møtes flere ganger og synge og joike sammen.

Jungfru Maria i samernas silver och jojk

Vid tiden för Jungfru Marie bebådelsedag, när renkalven vänder sig i moderlivet, kan det vara av intresse att berätta litet om Marias ställning hos samerna. Endast ett fåtal samer kristnades under katolsk tid. Ändå finns många vittnesbörd om katolsk påverkan under medeltiden.

MONOGRAM I SILVER

Denna påverkan blir tydlig i det samiska dräktsilvret den dag idag. Maljorna, de vackert utförda ringarna på silverkragen, pryds av hängande löv eller Ave Maria-monogram.

I sitt praktverk om Lapskt silver (1962) framhåller Phebe Fjellström den roll cistercienserorden spelat i sammanhanget. Denna orden grundade bl.a. ett kloster på Tautra i Trondheimsfjorden år 1207 och var bärare av en stark Maria-kult. Fjellström utesluter inte att maljbeslagen

var ersättning till samerna för produkter som skinn, kött, fågel och fisk.

När samerna under 1600-1800-talen gjorde beställningar hos guldsmederna i staderna lämnade de äldre föremål som förebilder. Därigenom bevarades det samiska silvrets medeltida former genom seklerna!

JESU MODER I JOJKEN

Jungfru Maria-motivet mäter även i den samiska jojken. I en studie 1959 karakteriserar Harald Grundström Maria-jojken som mycket gamla. Han hänvisar -också till de vittnesbörd om Maria-kulten som finns i en del av prästernas och missionärernas berättelser från 1600- och 1700-talen. Nicolaus Lundius berättar t.ex. från 1670-talet att samerna i Ume lappmark ibland åkallade henne. Han skriver: "Om de falla säga de hielp Maria, eller när som de undra på

något ting då korssa de sig och säja hielp Maria."

Namnas kan också Hans Skankes uppgift er från Norge ett halvsekel senare. Denne anför Marian-Ugse (Maria-Dorren). Detta väsen troddes vakta kåtadörren på motsvarande satt sam Uksakka (Dorrgumman), en av de tre systergudinnorna i samisk religion. Om mötet med den katolska Maria-kulten vittnar även Skankes uppgift, där solen kallas Maria Moder. På missionärens fråga förklarade en nåjd att hon skulle leda honom på rätt väg och hjälpa honom i all nöd.

Särskilt inom Arjeplog har Maria-jojken varit kända till det tjugonde

seklet. I en av dem hedras hon som Jesu moder. Det heter:

Jungfru Marias ende son skall icke kasta ut en gammal same, då jag en gång kommer. Jag kan ingenting, men det vet jag, att jungfru Marias ende son icke kastar ut mig.

BO LUNDMARK

FOTO: LENA HEDMAN

Njarka sameläger fick pris

I samband med Nordiskt centrum för kulturarvspedagogik (NCK) årliga vårkonferens i Östersund fick Njarka sameläger, på den samiska nationaldagen, ta emot NCK:s pedagogiska pris.

Priset, som skapats för att belöna insatser inom området kulturarv och lärande, delades i år ut för sjunde gången.

Den grupp som granskat nomineringarna föll särskilt för hur man på Njarka sameläger arbetar med berättande för att förmedla samisk historia, samiska traditioner och samiskhet idag.

Njarka sameläger drivs av Maud och Mattias Mattson från Kalls sameby i Jämtland. De är pionjärer inom samisk besöksnäring och samisk kulturturism.

Lägret öppnade 1985, och genom åren har tusentals gäster från hela världen fått en inblick i det samiska livet både förr och nu. Så sent som igår, samma dag som prisutdel-

ningen, tog Njarka sameläger emot över 70 EU-parlamentariker.

BERÄTTANDET VIKTIGT

Berättartraditionen är viktigt i det samiska samhället, och berättandet är centralt på Njarka sameläger. Under Mauds ledning får besökaren förståelse för värderingar och förhållningssätt som ligger till grund för hur det samiska tar sig uttryck idag.

- Njarka sameläger är en plats där fördomar kan bli till samförstånd och mytbildning till kunskap. Vi behöver fler sådana platser i dagens samhälle, liksom vi behöver höja den generella kunskapsnivån vad gäller samisk historia och samiskhet idag. Därför är Njarka sameläger en plats värd att prisa, skriver NCK.

URBAN ENGVALL

Maud Mattsson.

Gie jih gusnie årroeminie

Sverige

Samiska rådet inom Svenska kyrkan

Ordförande: Sylvia Sparrok, tel 0647-352 40.

e-post: syllan3@hotmail.com

Handläggare för samiska frågor: Kaisa Huuva, Svenska kyrkan,

751 70 Uppsala, tel 018-16 95 00,

e-post kaisa.huuva@svenskakyrkan.se

Sydsamiskt församlingsarbete i Härnösands stift

Kontakt: Gabrielle Jacobsson, Samiskt resurs- och utvecklings-

centrum i Härnösands stift, Byevägen 7, 830 04 Mörsil,

tel. 076-119 19 48, e-post gabrielle.jacobsson@svenskakyrkan.se.

Samiska krisnätverket

tel: 063-10 12 30 fredagar och söndagar mellan

klockan 20 och 24.

Norge

Samisk kirkeråd Generalsekretær: Tore Johnsen,

postboks 799 Sentrum, 0106 Oslo, telef 23 08 12 00,

e-post: tore.johnsen@kirken.no.

Leder: Anne Dalheim

Sørsamisk representant i Samisk kirkeråd:

Linn Ellen Bientie Sivertsen

Saemien ålmegeeraerie SÅR/

Samisk menighetsråd i sørsamisk område

www.samiskmenighet.no

epost: monica.kappfjell@kirken.no

Leder: Sigfred Jåma, e-post: shjaama@hotmail.no

medlemmer: Oddvin Leine Bientie, Nils Tonny Bransfjell,

May Jönsson og prest Bierna Leine Bientie

Sekretær: daglig leder (se nedenfor)

Saemien ålmegeen beajjetje åejvie /

daglig leder i samisk menighet i sørsamisk område:

Monica Kappfjell, telef 993 49 477,

e-post: monica.kappfjell@kirken.no

Prest i sørsamisk område: Bierna Leine Bientie

Heggvollan, 7760 Snåsa, telef. 74 15 11 55, mobil 950 54 490,

e-post: prest@samiskmenighet.no

Diakoniarbeider i sørsamisk område:

Bertil Jönsson 7898 Limingen, mobil: 994 88 827,

e-post: diakon@samiskmenighet.no

Leder trosopplæring: Toamma Bientie

Kirkebakken 6, 8614 Mo i Rana,

mobil 993 72 128, e-post: toamma.bientie@kirken.no

Referensgrupp ombildas

Referensgruppen för samiskt församlingsarbete i Härnösands stift är på väg in i ett nytt skede. Den hittillsvarande gruppen, som under många år letts av Eva Teilus Rehnfeldt, har avslutat sitt mandat. Gruppen har i hög grad varit en verksamhetsgrupp, särskilt viktig under de år stiftet saknat samisk handläggare.

Åtminstone delar av den fortsätter i andra roller i den praktiska samiska verksamheten. Till exempel har Anna-Sara Stenvall och Jon Sjödin uppdrag i det med norska Samisk menighet gemensamma ungdomsmusikprojekt inför kyrkodagarna i Mo i Rana i augusti.

En ny referensgrupp, eller ett nytt nätverk, är under uppbyggnad. Den får mindre karaktär av verksamhetsgrupp och mera av "bollplank" och kunskapsresurs för handläggaren, prästen Gabrielle Jacobsson. Bland annat stärks relationen till det sydsamiska kulturcentret Gaaltije i Östersund.

Förändringen sker i enlighet med den utredning om stiftets flerspråkiga arbete som genomfördes för några år sedan.

URBAN ENGVALL

Daerpies Dierie

Sydsamisk kirkeblad • Sydsamiskt kyrkoblاد

Adress: Heggvollan, N-7760 Snåsa, Norge

Telefon: 0047 74 15 11 55, mobil 0047 950 54 490,

e-post: dd@samiskmenighet.no

Redaktör och ansvarlig utgivare:

Bierna Leine Bientie, adress ovan.

Adress-ändring skickas til adress ovan.

Svensk samordnare: Urban Engvall,

Brån 101, 870 32 Ullånger, tel 070-344 08 82,

E-post: urban.engvall@svenskakyrkan.se

Daerpies Dierie utkommer med fyra nummer per år och har stöd från Härnösands stift, Nidaros bispedømmeråd, Sametinget i Norge och Svenska kyrkan.

Prenumeration under 2013: 140 kronor.

Avgiften betalas när faktura kommer.

Grafisk form & repro:

Berling Press AB.

Tryck: V-TAB, Örebro.

**Texter och bilder till
nummer 2 2013 av Daerpies Dierie
skickas senast 8 maj till
urban.engvall@svenskakyrkan.se**

Hosjöbottnarna.

Med rak och stolt rygg

Jag åkte längs en grusväg som liknade ett porlande vattendrag i ett vidsträckt, böljande landskap. Jag färdades i samisk kulturbygd – i Västra Storsjöbygdens församling där jag bor och arbetar.

Fjäll, renar, myrmark och människor som plockade hjortron passerade. Jag tänkte på alla som genom tiderna har vandrat längs denna väg och som vandrade där innan det ens fanns en väg att gå på. Jag tänkte på de många som har gått långa sträckor för att komma till skola, affär och läkare. Jag tänkte på förfäder och förmödrar som levde nära och i naturen, som levde *med* och inte *mot* skapelsen.

Jag tänkte på ett av de ord jag kan

på sydsamiska: *Gäjhtoe*. Tack. Tack för att jag får ta del av en levande bygd med en stor rikedom av tradition och kultur, med erfarenhet av att leva med flera språk och erfarenhet av att finnas mitt emellan eller i både ock.

När jag kom fram dit jag skulle, i den samiska bygden, tänkte jag – trots att det inte var pingst – att en speciell bibeltext var levande där: Apostlagärningarnas andra kapitel, om vad som hände då människor fylldes av helig ande och började tala andra språk. Och människor från alla länder under himlen kunde höra sina egna språk talas, trots att de alla befann sig i Jerusalem.

Jag tänker det finns en poäng i att Gud, genom den heliga anden, lät

människorna i Jerusalem få höra sina modersmål talas. Det handlar inte bara om att själv ha utrymme att tala, utan om att också få *höra* sitt språk. Det handlar om ett synliggörande av den mångfald som vi, hela mänskligheten, består av. Det handlar också om ett erkännande som kan ge upprättelse till människor som på grund av sin identitet i en samhällsminoritet har känt sig marginaliserade.

I Jerusalem kunde människorna helt plötsligt höra sitt eget språk talas. Det innebar nog att de ändå inte förstod allt som sades runt omkring dem, eftersom många olika språk talades. De verkade inte bekymrade över det, utan gav endast

uttryck för igenkännandets glädje över att också få höra sitt eget språk.

Om vi är öppna för en mångfald i samhället så kommer vi inte att förstå allt, vi kommer inte att identifiera oss med allt, men det kommer att finnas utrymme för oss att vara oss själva fullt ut, med raka och stolta ryggar. Vi får en tillvaro med större möjlighet att leva skamfritt, där mångfald ses som en tillgång istället för något som ska undvikas, och där igenkännandets glädje blir till välsignelse, till ännu en väg för evangeliet att nå ut.

Jupmelen raeffie!

TEXT OCH FOTO:
GABRIELLE JACOBSSON

Gærhkosne laavloejigan

Vanja Tørresdal gonneh Maajja-Krihke Brandsfjellh (Prahkeste) lustestallijægan gosse ietnien gielesne laavloejægan.

Goevten dellie Prahken gærhkosne gyrhkesjimmie gosse saemien åålmegebiejje. Niejte-tje guaktah åarjelsaemien gielesne laavloejigan Lars-Jonas Johanssonen laavlomem "Magkeres veasoe".

Niejth dan eadtjohke jïh væjkele laavlodh. Dah guaktah aerebi aaj gellien aejkien gærhkosne lååvleme. Jåvli åvtelen dellie stoerre konserte Plassjen gærhkosne. "Stoerre naestieh" dahkoe böötin laavlodh. Dellie

niejth garmarigan gosse Plassjen åålmege sotnem aaj gærhkosne bööredi. Destie hov nejth madtjeldigan, gosse noeri gaajtjeme "UKM" joe orreme. Dellie nejth veeljesovveme, åadtjoejægan Fylhken gaajtjemasse vuelkedh. Aavodeminie juktie njoktjen asken edtjijægan dahkoe. Dellie tjoerijægan eensilaakan laavlodh. Daelie sijhtijægan dam sijnen laavlomem bueriedidh. Ij Leah aelkchie ietnien-gielesne laavlodh.

– Idtjimen månnoeh naan "note-ark" åarjelsaemien laavloemasse gaavnh. Dan åvteste manne tjoerem pianoen uvte tjahkasjidh, dejtje "akkordidie"

jijtje ohtsedidh, Vanja föörhkede.

– Dellie maa tæjmoech dan varki vaesieh, gosse numhtie tjahkan, Vanja jis jehta. Maajja-Krihke dan væjkele laavloemidie åarjelsaemien gielesne gaavnedh. Dïhte aaj viehkehte gosse goerehteminie guktie pianosne spealadidh. – Muvhtene dellie dejtje saemiej lohkehtæjjide viehkien mietie gihtjien gosse tjaalegh daarpesjien. Gellien aejkien skuvlen mænngan gaavnedien jïh laavlomigujmie giehtelien.

Nov gujthth dah guaktah gellie jaepieh ektesne lååvleme. Voestes aejkien gosse ektesne, dellie noerhtese Karasjohken

gåajkoe vöolkigan. Dej saemien lohkehtæjja Inez Rensberg jïh Vanjan aajkohke Laila Nordfjell aaj dåeredigan. Desnie CDem "Tjijhtje tjaebpies" darjoejin. Lustestallin gosse dejnie barkeminie.

– Tuhtjem jïnjem lierem gosse åarjelsaemien gielesne laavloem, Vanja soptseste. Numhtie Vanja gon Maajja-Krihkeh latjakajægan:

– Sijhtien vielie ektesne laavlodh!

TEEKSTE JÏH GUVVIE: MEERKE KRIHKE LEINE BIENTIE

Synger i kirka

Vanja Tørresdal og Maajja-Krihke Brandsfjell (Brekken) trives når de får synge på morsmålet.

De sang i Brekken kirke under gudstjenesten på Samefolkets dag. De sang også i

Røros kirke på årets store adventskonsert. Nå gleder de seg til å delta på Ungdommens kulturmonstring (UKM) sin fylkesmonstring. De øver for å gjøre det best mulig.

– Det er ikke alltid så lett å

finne noter til sørsamiske sanger. Vi må selv finne akkordene på piano. Når vi sitter og arbeider slik, går timene fort, ler Vanja.

Første gang jentene sang sammen, reiste de til Karasjok

i lag med sin lærer Inez Rensberg og Vanjas søskenbarn, Lajla Nordfjell. Der fikk de laget en CD: "Tjijhtje tjaebpies".